L’improcedent

Dossier informatiu en defensa dels drets de les persones

Núm. 7
Hivern 2022
4.000 exemplars

Ferran Coves

Editorial

Cinquanta anys de lluita pel(s) dret(s) que volem viure

Un veritable estat de dret és aquell que garanteix (o hauria de garantir) els drets de les persones d'acord amb l'aplicació de la llei i que aquesta procuri per la dignitat de tothom. La definició és clara, però la norma (legal) no sempre és legítima: no es pot parlar de drets si d'ells encara se'n desprenen situacions de desigualtat i manca de llibertats. El dret que ens toca viure a cada moment té molt a veure amb el context socioeconòmic que tenim, i actualment aquest té un rostre neoliberal. No hi pot haver drets socials sense drets civils, econòmics i polítics; tampoc pot tenir ni dignitat ni llibertat algú que té carència de pa o de sostre. Com és possible que l'habitatge sigui encara un dret no assolit? Per què hi ha estaments judicials que protegeixen alguns bancs que han jugat amb tants diners... i amb moltes vides? Com és que no s'actua amb més força per evitar l'alta sinistralitat laboral?

Fa cinquanta anys va néixer Col·lectiu Ronda. Era el final de la dictadura i prevalia defensar les llibertats més bàsiques i combatre el poder ferotge d'uns empresaris que dictaven unes condicions laborals de misèria. Poc es pensaven els fundadors i la fundadora de la cooperativa que la seva tasca no només no perdria sentit amb l'arribada de la democràcia, sinó que la precarització de la classe treballadora incorporaria el rostre d'una societat de consum i neoliberal creixent que aniria anorreant drets: atomització del mercat laboral amb la figura dels (falsos) autònoms, precarització de sous, pèssimes condicions de treball regides per una flexibilització mal entesa...

Des d'aleshores, la cooperativa d'advocats i advocades ha continuat la lluita i l'ha ampliat, sense abaixar la guàrdia enfront de l'amenaça de perdre qualsevol dret assolit o que queda per batallar. Tot un camí que, mig segle de vida després, posa llum sobre les victòries aconseguides, però que deixa la porta oberta a tot el que queda pendent. Per fer que el(s) dret(s) que ens toca viure es converteixin en el(s) dret(s) que volem viure.

Aquest dossier és un homenatge i reconeixement als cinquanta anys de Col·lectiu Ronda, però sobretot a les persones fundadores que van fer d'aquest projecte cooperatiu una expressió de vida i de futurs possibles.

L'

pàg. 4
Entrevista a Angelina Hurios, Jordi Pujol Moix i Joan Lluís Jornet fundadors de Col·lectiu Ronda

pàg. 6
Quan la salut es juga a la feina

pàg. 7
Uns drets (socials) com una casa!

pàg. 8
El futur serà cooperatiu... o no serà?

Arxiu. Col·lectiu Ronda ha lliurat lluites laborals com la que va tenir lloc a Condiesel

Quaranta anys de contrareforma i unes relacions laborals precàries

El que més es destaca sobre la realitat laboral dels darrers anys és l'aparició de 'treballadores pobres'. Res d'això forma part de cap malastrugança, és casual o inevitable, sinó que forma part d'un projecte ideològic i d'unes determinades polítiques laborals

ARXIU. Instantània d'una reunió de les treballadores de Condiesel

ys ormes aritzades

Vidal Aragonés
Advocat laboralista de Col·lectiu Ronda
i professor de Dret del Treball de la UAB

Més d'un centenar de retocs (o maquillatges) normatius fets des de la Transició no han aconseguit que el marc laboral compleixi amb els objectius de la regulació que es plantejava o que serien desitjables. Quaranta-dos anys més tard de l'aprovació de l'Estatut dels Treballadors, les relacions laborals no superen els mateixos mals: desocupació elevada, temporalitat i precarietat. Una combinació que no sembla casual.

El que més es destaca sobre la realitat laboral dels darrers anys és l'aparició de *treballadores pobres (l'anglicisme working poor).* Res d'això forma part de cap malastrugança, és casual o inevitable, sinó que forma part d'un projecte ideològic i d'unes determinades polítiques laborals. Les causes d'aquesta realitat són diferents i combinades, però volem centrar-nos en un mecanisme formal utilitzat per degradar les condicions de treball: les contrareformes laborals dels darrers quaranta anys. Certament, hem tingut també petits avenços en matèria de drets fonamentals, de maternitat i paternitat, conciliació de vida laboral o prevenció de riscos. Amb tot, els elements que determinen la relació laboral han estat laminats durant els darrers quaranta anys. Les condicions del contracte, la seva extinció (acomiadament), la modificació de condicions o la negociació col·lectiva han suposat una pèrdua de drets constants per a la classe treballadora i un enfortiment constant de les posicions patronals.

Cada cop més temporals, cada cop més barats d'acomiadar

A l'Estatut dels Treballadors originari, de 1980, apareixien regulades tan sols tres modalitats de contractes temporals. A partir d'aquell moment i durant gairebé vint anys van proliferar tota mena de contractes temporals. Quan es va voler *racionalitzar* aquesta fórmula l'any 1997, la patronal ja havia descobert que incomplir amb la legalitat (utilitzar aquestes modalitats sense que existeixi causa de temporalitat) facilita reduir la indemnització de 45 dies per any a vuit dies per any (després han estat 33 i 12, respectivament), perquè extingir un contracte temporal fraudulent tan sols pot tenir el mateix cost que haver complert amb la legalitat (havent contractat com a indefinit). Per tant: per què formalitzar contractes fixes? Altres mecanismes van facilitar la gestió de la contractació temporal i van atomitzar les persones treballadores: la subcontractació i la legalització de les empreses de treball temporal. Aquestes darreres han rebut la possibilitat de gestionar contractes fixos discontinus a la darrera *reforma laboral* de l'autoanomenat *"gobierno más progresista de la historia".*

L'altre element que converteix la relació laboral en inestable és l'acomiadament fàcil i de baix cost per a les empreses. Fins al reial decret llei 17/1977, la indemnització per acomiadament improcedent no podia ser inferior a seixanta dies per any treballat i tenia un topall de seixanta mensualitats. Amb l'Estatut dels Treballadors de 1980 s'estableix la indemnització de 45 dies per any treballat amb el topall de 42 mensualitats, així com salaris de tramitació. A partir de mitjans dels anys noranta es desenvolupen supòsits amb indemnització de 33 dies per any treballat amb topall de 24 mesades, que es generalitzen amb la contrareforma del PP del 2012 i que el govern de PSOE-UP manté vigents. La contrareforma laboral del 2012 també elimina la intervenció de l'autoritat laboral per autoritzar els acomiadaments col·lectius i els salaris de tramitació. Ara, fins i tot l'acomiadament col·lectiu és lliure: si és procedent, vint dies per any treballat; si és improcedent, 33 dies per any treballat, sense salaris de tramitació. Una contrareforma que va facilitar al màxim els acomiadaments per causes objectives amb una indemnització de vint dies per any amb topall de dotze mensualitats (que es manté intacta amb el govern del PSOE-UP).

L'existència de múltiples causes d'acomiadament i la gradual reducció dels drets davant del mateix suposen en la pràctica una transformació del contracte fix en un contracte sotmès al termini d'extinció que decideix l'empresa. El que determina l'estabilitat en l'ocupació ja no és tant la formalitat del contracte, temporal o indefinit, sinó el cost de la seva extinció.

Un cicle de desregulació

Altres institucions del dret del treball serveixen per estendre la precarietat al món laboral. Diferents contrareformes, al llarg dels darrers quaranta anys, han facilitat el contracte a temps parcial acompanyat de la possibilitat d'establir hores complementàries, i això suposa una desregulació permanent del temps de treball a favor de les empreses. Fins i tot la darrera contrareforma del govern PSOE-UP possibilita l'extensió del temps parcial a contractes de formació i aprenentatge.

Però si hi ha hagut una institució del dret del treball que s'ha transformat i ha passat de ser garantia de conquesta col·lectiva de drets a una eina de desregulació, aquesta és la negociació col·lectiva. El conveni col·lectiu és el gran contracte de classe: la classe treballadora se sotmet a les condicions de treball de l'empresa i a canvi hi ha una garantia de mínims pel que fa a condicions laborals. Amb les modificacions de 1994, es va possibilitar la pèrdua de complements retributius. A partir de 2010, es va permetre la modificació de conceptes amb origen en el conveni col·lectiu. A partir del 2011, també es va permetre fins al 5 % de distribució irregular de la jornada, un percentatge que es va acabar incrementant fins al 10 %. Amb la contrareforma laboral del PP de 2012, es va permetre inaplicar el conveni a les empreses amb dificultats i es va atribuir la preferència aplicativa del conveni d'empresa sobre els convenis de sector pel que fa a les condicions determinants de la relació laboral (el govern del PSOE-UP únicament va derogar el que feia referència a salaris però no a les restants condicions). La possibilitat que no hi hagués ultraactivitat dels convenis col·lectius (parcialment recuperada pel govern del PSOE-UP) també debilitava al màxim a la part social.

Un escenari difícil

Aquests canvis d'escenaris dels drets són la bastida per mitjà de la qual s'ha construït la precarietat laboral. Evidentment, estem parlant de realitats on s'aplica el dret laboral que correspon. A banda, tenim tot un seguit de realitats on ni tan sols formalment s'aplica la normativa: dels falsos o falses autònoms o autònomes fins a les persones treballadores sense permís de treball, passant pel dia a dia on les dones o les persones migrades no tenen les mateixes realitats laborals que els homes.

Si traslladem aquest context a realitats concretes, podem observar que els salaris vinculats a convenis col·lectius han caigut un 12,8 % entre 2009 i 2022. A això s'hi suma un IPC de 2022 que creix prop del 10 %. De la mateixa manera, la contractació a temps parcial augmenta, el contracte fix discontinu creix a nivells mai vistos abans i la reducció de la formal contractació temporal no es transforma, per ara, en una estabilitat més gran.

Tot això consolida i desenvolupa la figura de les *treballadores pobres*, que ja són quasi un 20 % de les persones amb ocupació, a les quals la feina els proporciona ingressos per sota del llindar de la pobresa. Malauradament, la perspectiva pels anys vinents és que creixi aquesta tendència. La consolidació de la normativa del PP de 2012 es pot combinar amb l'encariment del cost de la vida en un context de creixement econòmic baix. Més enllà de la formalitat legal i la realitat dels convenis col·lectius, la recuperació de les condicions laborals vindrà donada, un cop més, pel grau de mobilització de la classe treballadora.

Angelina Hurios, Jordi Pujol Moix i Joan Lluís Jornet
Fundadors de Col·lectiu Ronda

"Sense 'carinyo' i amor no hi ha cooperativa que aguanti"

Entrevistem tres de les persones fundadores de la històrica cooperativa d'advocades, que fan memòria del temps que ha transcorregut des dels inicis del despatx

Jesús Rodríguez
Periodista

El local que acull actualment la seu de Col·lectiu Ronda havia estat el magatzem i les oficiones d'una empresa tèxtil. Posteriorment, hi van instal·lar un bingo del Futbol Club Barcelona. Ara és la tercera seu social de la històrica cooperativa d'advocats, que havia treballat anteriorment des del passeig de Sant Joan i des de la ronda de Sant Pere. D'allà prové el nom de Col·lectiu Ronda. "Ens va semblar que tindríem prou problemes perquè ens acceptessin la cooperativa en el Col·legi de l'Advocacia de Barcelona, com per posar-li cap nom massa revolucionari", recorda Joan Lluís Jornet.

Ara heu celebrat els cinquanta anys...

Jordi Pujol Moix: En un principi hi havia una certa col·laboració entre companys, entre Josep Maria Gasch, Francesc Gallissá i Pep Manté. L'any 1972 acordem que a partir del gener de 1973 treballarem conjuntament i ens traslladem des dels nostres despatxos particulars fins al passeig de Sant Joan.

Joan Lluís Jornet: Jo estava amb August Gil Matamala i Ignasi Doñate a la rambla de Catalunya, però Gil Matamala, a qui li vam proposar de fer despatx conjunt, ens va dir que no creia en "illes socials dins d'un marc capitalista".

El context polític del final del franquisme us va marcar?

J. L. J.: El nostre entorn va passar per la presó. Un cop vaig anar a buscar el meu germà a comissaria perquè l'havien enxampat amb propaganda contra el règim. El senyor Creix, de la Brigada Político-Social, es va dirigir a mi i em va dir: "Veritat que no sap vostè què és l'Assemblea de Catalunya? Veritat que no sap què són els partits polítics a Espanya? Doncs, si és així, per què no es preocupa d'en Roger i en Ricard, no sigui que els hi passi alguna cosa?". De poc que no em vaig pixar allà mateix: Roger i Ricard són els meus fills, un devia tenir uns mesos i l'altre poc més d'un any. Si el fill de puta hagués continuat, hauria fet el que ell hagués volgut. Vivies la repressió, però ser advocat et donava una certa cuirassa. Els clients eren els que rebien les hòsties.

Angelina Hurios: Cap de nosaltres va entrar a la presó, però estàvem fitxats. Ens van amenaçar de mort quan van tenir lloc els assassinats d'advocats a Atocha: "*No va a ser nada comparado con lo que les va a pasar a ustedes*". Al meu marit, Gasch, li van dir: "*Prepárese el ataúd, que pronto lo va a necesitar*".

Com heu viscut l'evolució d'alguns companys fins a l'actualitat?

A. H.: Alguns han acabat presidint l'OTAN o un banc. Crec que hi ha hagut tres tipus de persones. Els líders i companys de cèl·lula que s'han difuminat o han desaparegut. Altres que s'han col·locat dintre dels partits polítics, alguns d'ells molt honrats i amb molt bona intenció, com Pasqual Maragall. Després estan els que es van passar a la dreta descaradament, com un professor de marxisme que es va passar al PP. Després de les classes, et deia que havies d'anar al llit amb ell. Jo li vaig dir: "D'acord, però abans fem la revolució".

Quins valors us han permès treballar tants anys junts?

J. L. J.: Ens hem mantingut al marge dels partits, de CCOO i de la UGT. Sempre vam estar més a l'esquerra. Vam definir uns principis en una trobada: unitat de la classe obrera, l'assemblea com a òrgan de decisió, l'autogestió, l'anticapitalisme i la independència dels partits polítics.

Quina importància tenia la lluita obrera en l'antifranquisme?

J. P. M.: L'eix laboral i la repressió anaven estrictament lligats. Qui feia dret laboral també feia ordre públic i fins i tot dret militar. Això canvia amb la fi del Tribunal d'Ordre Públic.

Angelina Hurios: Som coneguts pel dret laboral, però sempre m'ha semblat que no hem sabut comunicar que estàvem al servei dels treballadors, no només en assumptes de la feina. Recordo un cas d'una senyora el marit de la qual treballava per Núñez y Navarro. Va morir perquè no estava ben ancorat a una bastida, li vam aconseguir una pensió i una indemnització. I vam batallar contra les barbaritats que havia fet Uralita amb l'amiant.

J. L. J.: El cas Uralita mostra la cooperació dins del despatx. Jo portava la part de Seguretat Social i malaltia professional, en Jordi duia la part penal i civil i en Josep Maria Gasch s'encarregava del contenciós. La virtut és la complementarietat. Podem abastar els diferents aspectes del dret per un mateix assumpte.

Adriana Pimentel. D'esquerra a dreta, Joan Lluís Jornet, Angelina Hurios i Jordi Pujol Moix. El Col·lectiu Ronda va ser fundat l'any 1972 per sis homes i una dona.

Com us vertebreu amb les lluites laborals?
J. P. M.: En el Port de Barcelona, els treballadors van crear un tipus d'organització molt assembleària. A Roca Radiadors, el mateix. Eren les plantilles les que s'organitzaven. Va arribar un moment que van crear la Federació Autònoma de Col·lectius (FAC) i la Federació Autònoma de Cooperatives de Treball Associat de Catalunya (FACTA). Des d'aquest espai laboral, s'adrecen a nosaltres i acaben sent aquests col·lectius els que ens vertebren.

Quin paper hi juguen els sindicats?
J. L. J.: Hi havia sindicats que pactaven per sota del que es podia aconseguir i ens acusaven a nosaltres de pesseters.
A. H.: Aconseguíem molts més diners pels treballadors que els equips legals dels sindicats, no perquè ells no fossin bons sindicalistes i bones persones, sinó perquè no en sabien més. Això ens ha portat problemes, no hem estat ben vistos per alguns.

Heu participat en la creació de moltes estructures.
J. L. J.: Cal recordar que una part dels diners que van obtenir els treballadors de Bruguera, en part inspirats per Ronda, van anar a parar a Coop57. Una altra part es va destinar a la lluita sandinista i una altra va arribar al sindicat del camp d'Andalusia.
A. H.: La vídua i els pares d'un noi que va morir en una mala praxi mèdica van agafar els 22 milions de pessetes de la indemnització i també els van donar a la lluita sandinista. Són coses maques.

"El cas Uralita mostra la cooperació al despatx. La virtut és la complementarietat. Podem abastar els diferents aspectes del dret"

També heu treballat en l'àmbit internacional.
J. L. J.: Vam participar en els primers passos de l'Associació d'Advocats Europeus Demòcrates. L'any 1974 vam anar a una reunió a Lió i ens vam trobar amb moltes mesures de seguretat, aparells per detectar micròfons... Jo deia: però això no és França, el país de la llibertat? Després ens vam adonar que els advocats italians eren els que defensaven les Brigades Roges, els alemanys eren els de Baader-Meinhof i els bascos eren els d'ETA. Juan Mari Bandrés va dir allà: "Una lluita, com més radical i revolucionària és, millor resultat jurídic aconsegueix". Vaig pensar que no, que només et foten més hòsties. Després de quaranta anys d'exercir, crec que Bandrés tenia raó.

Quina és la vostra experiència de funcionar sota la forma jurídica de cooperativa?
J. L. J.: Ja funcionàvem com una cooperativa sense ser-ho, així que ho vam formalitzar. Vam començar sent socis d'un despatx col·lectiu, vam passar a ser socis d'una cooperativa i vam acabar sent amics que donaríem la vida uns pels altres. Aquest és el nostre fet diferencial. Sense *carinyo* i sense amor, no hi ha cooperativa que aguanti.

Avui dia la majoria de cooperatives i col·lectius donen importància a les cures i als valors feministes. Com heu vist l'evolució en aquest àmbit?
J. P. M.: Ara es tenen molt en compte les cures, l'aspecte psicosocial de la feina, la igualtat. En la nostra època, l'Angelina ens va anar fent feministes a poc a poc, però no ho érem. I les estructures ens han ajudat a llimar les diferències. Les tensions o la mala maror sempre s'han de portar a les estructures. Fa vint anys vam fer un procés intern per reorganitzar-nos i rellançar el despatx. A partir dels seixanta anys vam deixar d'estar presents al Consell rector i als espais de decisió. Vam fer el relleu. Ara s'està fent un procés similar.
A. H.: Sempre vaig pensar que el despatx duraria molt poc. Ho veia tot fràgil perquè hi havia molta problemàtica interna, gelosia, problemes d'autoafirmació, covardies... Però veníem d'un paradigma de servei a l'altre i d'estimació. Tots ens vam entregar i no vam voler fer-nos rics. Això ens va fer forts.

Quan la salut es juga a la feina

De la prevenció de riscos al reconeixement de malalties laborals i la defensa de pensions dignes

Miguel Arenas
Advocat especialista en Seguretat Social de Col·lectiu Ronda

Arxiu. La sensibilitat química múltiple és una malaltia invisibilitzada i feminitzada

El compromís de Col·lectiu Ronda amb els treballadors i treballadores i la defensa dels seus drets es plasma des de fa anys també en l'àmbit de la Seguretat Social. O almenys ho hem intentat, seguint les petjades del nostre estimat fundador i ànima del grup de Salut i treball, Jordi Pujol Moix. Hem reivindicat la necessitat que les pensions siguin dignes i suficients, com saben els moviments populars. Des dels inicis, la cooperativa va lluitar per aconseguir pensions dignes, ja als anys vuitanta, per a persones amb problemes greus de drogaddicció, quan eren expulsades del mercat laboral, reconeixent que calia aplicar una doctrina humanitzadora i flexible de la situació d'alta en seguretat social. Tampoc van esquivar les dificultats existents en aquells temps de l'evident impunitat de les empreses que utilitzaven l'amiant, una fibra altament tòxica, perquè es reconeguessin prestacions per malaltia professional. En aquells temps, l'Institut Nacional de Previsió negava els seus drets a les persones treballadores de les empreses de fibrociment. A Cerdanyola encara ho recorden.

Amb aquella herència que ens va transmetre un dels nostres fundadors, i posant tot el nostre esforç, hem assolit importants avenços en matèria de Seguretat Social. Les de Col·lectiu Ronda van ser les primeres sentències que van reconèixer pensions d'incapacitat permanent a les persones afectades per la síndrome postpòlio, a les quals se'ls denegava la prestació amb l'argument que eren malalties prèvies a la vida laboral. També des de la cooperativa vam poder portar fins al Tribunal Suprem qüestions com la compatibilitat entre la gran invalidesa i el treball per compte propi o d'altri, que va dur Zapatero a reformar la Llei general de la Seguretat Social per incloure aquesta doctrina.

Una de les persones que més va lluitar en aquest àmbit va ser el nostre company advocat Jaume Cortés. Cal destacar el reconeixement de les *malalties invisibles*, clarament feminitzades, com la síndrome de fatiga crònica, la fibromiàlgia i la sensibilitat química múltiple, que avui són reconegudes com a incapacitants. Cortés va aconseguir demostrar que, en supòsits d'exposició a agents químics, les malalties contretes podien ser catalogades com a accident de treball o com a malaltia professional. Això va fer que, a més, pogués sol·licitar-se la responsabilitat empresarial per falta de mesures de seguretat i també el recàrrec de prestacions.

Aquelles lluites, traslladades al genocidi laboral sofert per moltíssims treballadors i treballadores exposades a l'amiant, van fer que un equip encara més jove, on destacaven Marta Barrera, Raquel Lafuente, Àlex Tisminetzky i molts més, obtingués centenars de sentències. Moltes d'aquestes van ser innovadores en matèria de responsabilitat empresarial i de consecució d'indemnitzacions per danys i perjudicis. Tot plegat va obligar el Tribunal Suprem a elaborar una doctrina molt consolidada sobre l'aplicació dels terminis de prescripció, quantificació i aplicació analògica del barem d'accidents de trànsit en l'àmbit laboral, successió hereditària i un llarguíssim etcètera. Que preguntin per ells a Cerdanyola, Castelldefels, Gavà, Viladecans o al Prat de Llobregat.

En supòsits d'exposició a agents químics, les malalties contretes poden ser catalogades com accidents de treball o malalties professionals

Els que seguim a l'àrea de Salut i treball, amb la força d'incorporacions de professionals molt joves, encara defensem que les reformes de les pensions efectuades per Zapatero i Rajoy són injustes i que les prestacions (com l'ingrés mínim vital i la renda garantida de ciutadania) per protegir les situacions de pobresa s'han d'aplicar de manera justa. Que volem eliminar la bretxa de gènere que és present al nostre sistema de pensions. Si cal continuar arribant fins a l'Alt Tribunal perquè es declari el dret a pensió de viduïtat a una parella de fet per ser víctima de la violència masclista, ho farem, encara que el nostre client no tingui capacitat econòmica. La nostra enyorada Àngels Homedes va aconseguir que es dictés doctrina favorable en aquest sentit.

Així, a Col·lectiu Ronda continuarem amb la justícia social i la dignitat de les persones com a bandera. Vigilarem estretament l'Institut Nacional de la Seguretat Social, l'Institut Català d'Avaluacions Mèdiques, les mútues i les empreses que no respecten la salut dels treballadors i les treballadores. Almenys, durant cinquanta anys més.

Victor Serri. La problemàtica de l'habitatge ha esdevingut una temàtica social fonamental des de la crisi del 2008

Uns drets (socials) com una casa!

De la lluita contra els abusos bancaris a la defensa de l'habitatge

Montse Serrano
Advocada de Col·lectiu Ronda
i actualment presidenta del seu Consell Rector

Tot i ser conegut inicialment com a despatx laboralista, Col·lectiu Ronda s'ha anat especialitzant per abraçar totes les branques del dret (civil, família, penal, administratiu...). Des de bon principi va assolir algunes fites en àmbits no laborals, com la defensa de persones represaliades o el reconeixement de les primeres males praxis mèdiques. Els creixents problemes socials i el seu impacte van conduir a ampliar les especialitats i lluitar contra els abusos bancaris o defensar el dret a l'habitatge amb l'objectiu que la justícia estigui més alineada amb uns drets socials que són fonamentals.

Darrerament, però, han tingut un especial ressò mediàtic les crítiques a la lentitud dels estaments judicials sorgides arran de les ocupacions de finques. No deixa de ser significatiu el fet que es parli d'aquest problema endèmic precisament quan afecta un fenomen que no és gaire generalitzat i que sovint amaga altres consideracions: qui són els propietaris dels immobles objecte de la major part de les ocupacions i en quines circumstàncies els han adquirit? L'estadística mostra que majoritàriament són finques que fa anys que estan desocupades o que són propietat de societats que els han adquirit aprofitant la darrera crisi immobiliària.

Certament, la lentitud de la justícia és una qüestió greu i arrelada, però que se li atorgui rellevància només a l'hora de protegir determinats drets de grans tenidors i propietaris posa de manifest que moltes situacions de precarietat i vulnerabilitat no criden l'atenció de determinats mitjans o lobbies. En qualsevol cas, la lentitud de la qual es parla afecta a tothom. També recau sobre la resolució de mesures provisionals que han de fixar els drets i obligacions per garantir l'habitabilitat d'un immoble per als seus usuaris, per preservar aquest dret front a un desnonament que no reuneixi les garanties necessàries i per tots aquells casos de dret civil o de família que es puguin presentar, com una ordre d'allunyament o l'adopció de mesures per protegir els drets de les persones amb discapacitat.

En els darrers anys, bona part de l'activitat de la nostra cooperativa s'ha desenvolupat en el marc de la crisi econòmica iniciada l'any 2008. L'atur i la pujada dels tipus d'interès van disparar el nombre d'execucions hipotecàries i de desnonaments. El sorgiment de moviments com la PAH, encaminats a qüestionar les lleis que protegien un model econòmic i financer que privilegiava els bancs, va impulsar canvis legislatius fonamentals per fer possible la defensa jurídica d'aquests casos.

El context ens va obligar també a denunciar les pràctiques d'uns bancs que havien comercialitzat tota mena de productes tòxics o abusius. Va ser tot un repte ajudar les persones afectades per la venda de participacions preferents a recuperar els seus estalvis demostrant que aquells contractes bancaris eren nuls per manca de consentiment o per la insuficient informació donada. Amb el pas dels anys, vam sumar altres lluites: les clàusules sòl, les despeses hipotecàries o les hipoteques multidivisa. Un conjunt de productes que en molts casos han estat declarats nuls per considerar-se abusius d'acord amb la normativa de protecció a les persones consumidores i usuàries, que ha d'evitar situacions de desequilibri o de manca de transparència que resultin perjudicials. Tenim el repte d'extrapolar aquesta normativa protectora a l'àmbit dels arrendaments urbans, enfront de la imposició de condicions abusives per part de grans empreses immobiliàries i fons d'inversió, o a l'àmbit de les assegurances, on les condicions de les pòlisses redactades per les mateixes companyies els permeten incomplir les seves obligacions i rendibilitzar-ne les conseqüències.

La sortida de la crisi del 2008 es va produir a costa d'un creixement de la desigualtat i ens trobem davant una nova crisi que pot agreujar les situacions de precarització i desigualtat. Per això, continuarem especialitzant-nos i treballant amb les eines que ens aporta el dret per entomar nous reptes com la necessària protecció jurídica de la salut mental, la vulneració de drets davant l'administració o la defensa davant dels creixents delictes informàtics o dels delictes d'odi promoguts per la ultradreta.

No es pot atorgar importància a la lentitud de la justícia només a l'hora de protegir els drets de grans tenidors i propietaris

Arxiu. Una sessió de treball a Can Fulló del Col·lectiu Ronda l'any 1987

El futur serà cooperatiu... o no serà?

L'economia social fa renéixer l'esperança en una altra economia possible

Mar Valldeoriola
Tècnica de Comunicació de Col·lectiu Ronda

L'economia social i cooperativa no només representa l'esperança que un altre tipus d'economia és possible. Al llarg dels anys ha anat demostrant la seva solidesa, amb projectes que es mostren més resistents i resilients que els de l'economia convencional. Les estadístiques mostren que les cooperatives, independentment del sector d'activitat, mantenen quasi intacte el seu teixit en temps de crisi gràcies a la seva bona articulació. En bona part, ho fan per uns principis ètics i uns valors basats en la creació col·lectiva d'una economia centrada en les persones i no en el capital. Uns principis que van acompanyar també els anys fundacionals de Col·lectiu Ronda, actualment la cooperativa més gran d'Europa en l'àmbit jurídic.

La forma d'organització cooperativa forma part de l'ADN de Col·lectiu Ronda, que es constitueix com a tal l'any 1980, combregant amb l'ideari i l'esperit que el sostenia. La constitució i estructuració del despatx, en defensa de l'assemblearisme i de l'autoorganització, no es pot deslligar d'una visió política vinculada amb l'esquerra antifranquista. El projecte responia a la necessitat de les classes populars, a la necessitat professional i a l'afinitat ideològica. Les reflexions i els debats van conduir al que es coneix com els Cinc Punts de Bilbao: la unitat, la independència, la globalitat, la democràcia directa o de base i l'anticapitalisme, que orientarien la pràctica del despatx i també d'altres bufets laboralistes.

És en aquell període, ja entrada la dècada dels vuitanta, en què l'assessorament en alguns tancaments d'empreses precipita la projecció cooperativista de Col·lectiu Ronda des de fora i cap endins. En aquests processos s'intenta que els treballadors i treballadores es quedin amb els mitjans de producció i que s'organitzin segons el que ara coneixem com a relleu cooperatiu d'empreses en fallida, crisi o procés de tancament. Van ser destacats els casos de Waldes i Mol-Matric, però també de Gramagraf o Hecotex i d'altres.

Un cas especialment rellevant d'aquest assessorament juridicolaboral a les persones treballadores acompanyat d'assessorament econòmic per generar autoocupació va ser el de l'editorial Bruguera. El col·lectiu va protagonitzar un llarg conflicte laboral que acabaria potenciant diversos projectes de recorregut extens a partir de la victòria judicial obtinguda. Les cooperatives que s'anaven creant s'agruparien a la Federació Autònoma de Cooperatives Catalanes de Treball Associat (FACCTA) que amb els anys derivaria a la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

A partir de l'assessorament en totes aquestes empreses, va prendre forma l'àrea d'economia social de Col·lectiu Ronda, integrat actualment per una quinzena de persones especialitzades en l'assessorament, formació, impuls i gestió de projectes. També duu a terme un seguit d'aliances exteriors, com el treball de conjunt amb els ateneus cooperatius, però també amb la participació dins d'organitzacions clau com la cooperativa de finançament ètic Coop57 o la Xarxa d'Economia Solidària (XES), que es van forjar en el seu moment gràcies a la vinculació de les persones fundadores de Col·lectiu Ronda. Aquestes aliances continuen actives, sense deixar de banda el paper destacat de les remunicipalitzacions de serveis públics, el desplegament del model d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús o la promoció de noves vies de sostenibilitat com les comunitats energètiques.

Tota aquesta activitat mostra l'*empoderament* d'aquest model cooperatiu i de base social i solidària. Més del 12 % de la població mundial és cooperativista, amb empreses que generen volums de negoci de 2,1 bilions de dòlars i que proporcionen feina al 10 % de la població en situació de treball activa. Aquestes xifres són una mostra de la fortalesa d'un model i una manera de viure i treballar més horitzontal, més democràtica i més arrelada al territori. Una forma d'entendre la vida i els models de producció que obre finestres a un futur probablement més sostenible, alhora que s'alinea amb aquells principis que van regir els moments fundacionals de Col·lectiu Ronda i que s'han mantingut al llarg de cinquanta anys. En un moment en què es vol reformar la llei d'economia social estatal i s'articula la llei catalana de cooperatives, caldria aprofitar el context per configurar un marc normatiu que obri finestres per situar el sector al lloc que es mereix, sense encasellar-lo, posar-li traves o fer que perdi els seus valors genuïns.

L'IMPROCEDENT
Dossier informatiu en defensa dels drets de les persones

EDITAT PER:

COL·LECTIU RONDA
www.cronda.coop

BARCELONA
Trafalgar, 50-52, baixos.
932 682 199
CERDANYOLA DEL VALLÈS
Rbla. de Montserrat, 12, baixos. 935 942 086
GRANOLLERS
Pl. de Josep Maria Folch i Torres 12, 1r C.
938 708 742
MATARÓ
Palmerola, 12, 2n
937 982 804
MOLLET DEL VALLÈS
Rbla. Nova, 26, 1r.
935 933 346
RUBÍ
Josep Serra, 15, 1r 4a.
936 999 761
TARRAGONA
Rbla. Nova, 37, 3r 2a.
977 232 244
MADRID
Princesa, 7, 1r 2a.
914 293 170

PRODUÏT PER:

Directa

LA DIRECTA
www.directa.cat
C. Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
935 270 982 | 661 493 117
directa@directa.cat

COORDINACIÓ
Míriam Blàzquez
EDICIÓ Ignasi Franch
CORRECCIÓ Miriam Tijani
FOTOGRAFIA Victor Serri
MAQUETACIÓ Jose Téllez